

Dos jardins de nit i Màrius Torres

LLIBRES / POESIA / 18 JUNY, 2019

Una nota del diari, l'any 1934, del poeta Mikhaïl Kuzmín que jo recordava més suggeridora, que m'havia crescut en la memòria: «Jardins en Mozart. Els més espessos, ufanosos, perfumats, amb més calor i amb rosada i amb foscor són els de *Les noces*. En el duet del comte i Susanna, on canta tot l'aire, cada branca, en la màgica ària de Susanna *Deh, vieni, non tardar (...)*». L'ària, humil, una mica mal col·locada a nivell dramàtic, just abans del desenllaç, retarda el *finale*, polsada de pessics de la corda i moguda per carícies del vent fusta. Hi surten una nit que acull i un jardí còmplice: Susanna, serventa disfressada de comtessa, espera el retrobament feliç amb l'estimat. «*Il mondo tace*» mentre Susanna ha quedat sola i encara no comencen la mascarada, els malentesos, el perdó i la reconciliació general. És la calma d'esperar una cosa segura, amb l'afortunada companyia de tot. En Mozart, aquí i tants altres cops, esperar la persona estimada. En Màrius Torres, tants cops en tants poemes, la calma d'esperar la mort.

A més del jardí que és jaç i promesa, hi ha un altre jardí de nit, el que amenaça. A la meitat de l'*Adagio religioso* del *Tercer concert per a piano* de Bartók, després d'una conversa lenta i a torns entre el solista i la corda, un diàleg auster i profund que canvia les coses per sempre, algú obre la finestra que dona al jardí fosc de nit: un rectangle negre d'on vénen

aire fresc, sorolls de fulles i d'insectes, veus d'ocells embogits que s'han despertat a deshora. El jardí negre viu i prolifera en l'orquestra com un averany de putrefacció. Conegudes i tot, les ombres han convertit el lloc acostumat, tan agradable al vespre, en un escenari inquietant, bullint de vida subterrània:

Ara és temps de morir, que la vida comença.

Com un foc invisible, meravellós, intern,
sota la terra nua batega el crit etern
de la larva, l'arrel i la semença.

(«Febrer»)

Jardins i música es repeteixen en la poesia de Màrius Torres amb la reincidència d'unes variacions: cada cop que recomencen ho fan amb un jaient nou, amb una notícia diferent. Quan la música mor, ell torna «de més lluny que d'una primavera». Quan ell mori, tancarà els ulls i escoltarà el silenci «de quan la música comença». La vida, mentrestant, és el soroll del riu, de les aigües incessants, o és un «mal instrument», és una «corda fluixa i vençuda / que vibra malament». Sort n'hi ha del «record d'una música», doble destil·lació del dolor que transforma la tristesa en melangia, «la melangia en pau». O també podem tancar els ulls i ens serveix per recrear, com amb banda sonora, un univers dins nostre:

En el silenci obscur d'unes parpelles closes
que tanca l'Univers en el meu esperit
la música s'enlaira. —Talent, en l'alta nit,
puja fins als estels el perfum de les roses.—

Hi faltava el perfum, clar: música i olors, record, jardí. L'olfacte s'ha deixat seduir fins a les estrelles, l'elevació («olor, olor, on me pujares?») es fa sense deixar el jardí, sense deixar de ser una reacció física. Quan ens arriba de sobte una olor enterrada feia temps, ens enlairem de mala manera, no sé si cap als estels o cap a on: si l'olfacte sap remuntar el curs sorollós del temps, també deu saber pujar fins als estels sense moure's de terra. I, un punt bonic de Torres, també ho podem fer al revés, recollint-nos al cor del jardí en silenci, sentint la llunyania dels estels i la seva promesa:

Si el silenci tingués una ànima, que endins
viuria del seu cos! En la nit dels jardins,
encarnada en el cercle més íntim d'una rosa,
sentiria els estels tan enllà! (...)

(«Silenci de jardí»)

En aquest poema som més a prop del jardí desintegrat de Bartók que del de Mozart: inspira «basarda» que el dia, en «un horitzó de porpra», guardi un «exèrcit de remors». L'olor de la rosa no arriba fins als estels, sinó cap avall, a l'últim vers, «fins als morts».

Tot el que té el jardí de civilitzador, de saba domesticada per l'ordre, de natura obedient, desapareix quan es fa fosc. El jardí de dia, amb el seu verd sotmès, és un somni del classicisme i la il·lustració i les corxeres d'acompanyament del Quintet K.515 són arbustos retallats que deixen pujar la melodia, de la nota més greu del cello al primer violí, com un

Allegro.

The musical score consists of five staves. Violino I and Violino II are in treble clef, Viola I and Viola II are in alto clef, and Violoncello is in bass clef. The tempo is marked 'Allegro'. Dynamics include *p* (piano), *f* (forte), and *dolce* (sweet). The Violoncello part starts with a *f* dynamic and a *p* dynamic.

De nit, però, el jardí recupera els drets antics i expulsa la cultura: ho sap tothom que hagi provat de sopar-hi i n'hagi estat foragitat pels mosquits. Ni menjar, ni llegir, ni parlar, al jardí de nit s'hi ve a rebolcar-se o a morir, o a les dues coses, si pot ser; en tot cas, a tenir una trobada amb el Desitjat, en la «*noche amable más que la alborada*», sigui la persona estimada o Déu. El jardí acollent i el jardí amenaçador eren el mateix, un venia per força després de l'altre, la trobada venturosa i la destrucció.

Per això, quan ets lluny i el meu desig et pensa,
 el teu adéu en mi
 m'atansa al teu record amb la dolça temença
 d'entrar tot sol en un jardí.

(«Cinquena cançó a Mahalta»)

Hi posa reserves, distàncies, «temences»: no et penso, és el meu desig que et pensa; no m'atansas, és el teu adéu en mi que m'atansa; no m'atansa a tu, m'atansa al teu record. Per què la por d'entrar sol en un jardí? Potser perquè Torres sap què vindrà després de la trobada i allarga indefinidament l'absència, la prolonga amb tot el greuge que això porti al desig, canta una ària lenta de Mozart que convoca i alhora allunya el desenllaç, una ària que es podria encapçalar amb un dels seus versos, «més tard, potser seria massa tard». La poesia de Torres en té molts més, de temes i registres, però, per dir-ho així, el «cercle més íntim» de la seva rosa fa aquesta olor, la música que «s'enlaira en el seu esperit» a mi em sona com aquesta ària calmosa que alenteix l'acció i que converteix la tristesa en melangia, la melangia en pau. La seva música, per tenir-la sempre lluny del risc del final, del pes de la presència i del perill de l'extinció del plaer, la tensen delicadament l'espera i el record.

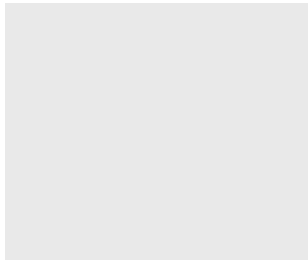
ETIQUETES: MARIUS TORRES POESIA CATALANA WOLFGANG AMADEUS MOZART

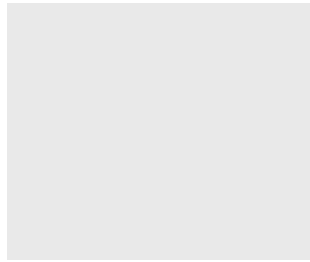

(Térmens, 1989). És llicenciat en Filologia Eslava a la Universitat de Barcelona. És traductor del rus. Actualment ensenya català a Sant Petersburg.

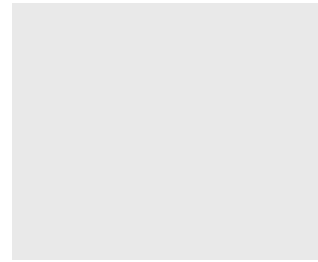
Articles relacionats

«Crist Vivent».
Kierkegaard i la poesia
de tema religiós de
Josep Junyent. Tres
apunts ràpids

FAKE POETRY

L'art de la fuga de Pérez
i Pinya

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

[Política de privacitat](#)
[Copyleft](#)

© LA LECTORA 2018